

Stockholmarna är garanterade ett tak över huvudet om natten. Men sängplatserna kan vara långt ifrån trevliga. Situation Sthlm har pratat med personer som har erfarenhet av härbärgen. Flera pekar ut kommunens egna – Planeringshemmet Hammarbybacken – som det värsta. Det kallas vidrigt, snuskigt och "det ruttnar sönder". Mikael Karlsson åker hellre buss och pendeltåg fram till gryningen.

TEXT **MARIA HAGSTRÖM** FOTO **MARTINA HOLMBERG**

TAK ÖVER HUVUDET

– GARANTIN GRANSKAD

Det har snart gått 20 år sedan Stockholm stad införde en tak över huvudet-garanti för kommunens medborgare. Enligt staden uppfylls garantin, alla som vill ha ett tak över huvudet har erbjudits det. Men hur ser det ut under taken?

I Stockholm finns sju akutboenden, varav fyra i kommunens regi. Ett av kommunens egna pekas ut av flera hemlösa personer som det sämsta.

– Det är vidrigt. Jag åker hellre buss och pendeltåg om nätterna, säger Mikael Karlsson om Planeringshemmet Hammarbybacken.

Samma år som garantin infördes placerades en paviljong vid Gullmarsplan, på den gamla Kolerakyrkogården. Paviljongen skulle vara en tillfällig lösning tills kommunen hittat andra lokaler, men den står fortfarande kvar med sina 32 sängar.

– Det är det absolut värsta stället jag vet. Det är skitigt och luktar konstigt. Kåken håller på att ruttna sönder, det syns ju på långa vägar, säger Markku Ranta som har erfarenhet av olika akutboenden men sedan ett år tillbaka hyr ett rum i en villa.

När vi vill göra ett besök på Hammarbybacken för att kunna se hur lokalerna ser ut blir vi nekade. Journalister släpps inte in i kommunens akutboenden. Enligt ▶

Socialförvaltningens kommunikationschef Mona Thorin är riktlinjerna framtagna av hänsyn till de boende.

Vi får bara se utifrån ”att det ruttnar sönder”. Den gula träfasaden, klottret på bron – ”Igen hemlös”, ”Jävla skit asså” – fönstren med gardiner som halvt döljer fyrbäddsrum med galonmadrasser i sängarna och kala väggar.

De som har varit innanför dörrarna kan däremot beskriva det bättre – de människor som ska visas hänsyn.

SENT OM KVÄLLARNA samlas ett antal hemlösa män på Centralstationen. De har koll på bussarna och vet vilka de kan åka för att slippa stå ute och vänta på nästa. Mikael Karlsson brukar ta sista pendeln till Södertälje, sedan nattbussen till Stockholm och därefter bussen till Uppsala. Då går första pendeltåget mot Södertälje igen.

Han lider av lymfödem i benen, äter flera mediciner och hans läkare avråder honom från att åka buss och tåg om nätterna. Men det enda boende som hans socialtjänst bokar åt honom är Hammarbybacken.

– Det är snuskigt och jag får rysningar när jag kommer in där. Jag vill inte ens gå in i duschen, känner sig lika äcklig när jag kommer ut därifrån, säger han.

Sist han var där var för några veckor sedan.

– Det var svinkallt på rummet. Så i stället kollade jag på en film i det gemensamma rummet, där det var varmt. Klockan ett kom

DET ÄR ETT PROBLEM OM FOLK BEHÖVER TA DROGER FÖR ATT ORKA VARA DÄR, OCH DÅ HAMNA ÄNNU MER I SKITEN. Mikael Karlsson

personalen och stängde av tv:n. Jag frös som fan på rummet sen.

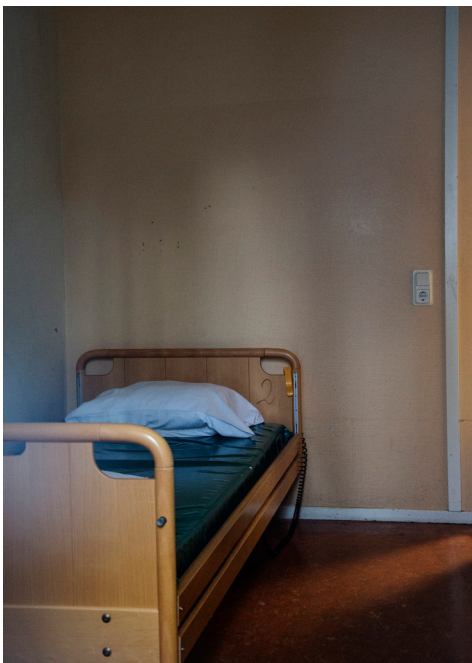
På sommaren kan det vara tvärtom. För den som sover på husets solsida blir det varmt.

– Det är galonmadrasser så man ligger och flyter när man sover. De öppnar inte ett fönster när vi är där, inte ens i rökrummet. De är väl rädda att nån kanske ska kasta in nåt. Men det blir kvavt, vi får inte in nån luft, det blir inget snurr.

Trots att socialtjänsten känner till att

han sover på bussar, får han svaret att det är Hammarbybacken de har att erbjuda. Men det finns fler akutboenden. Till exempel Stadsmissionens Bostället, som han gillar bättre. Eller Frälsningsarméns akutboende i Midsommarkransen. Eller företaget Nytidias H-huset i Skarpnäck, där han kan få eget rum.

Eller det relativt nya kommunala akutboendet i Årsta. Där har Mikael Karlsson fått plats när han väntat tills hans socialsekreterare slutat för dagen och i stället kontaktat

MEN NÄR DET ÄR 30 GRADER VARMT ÄR DET INTE SÅ ROLIGT ATT SÄTTA SIG KLOCKAN FEM I EN UTDÖMD GAMMAL KÅK. **Mats**

ska vara hänvisad till ett akut boendeanternativ längre än en månad. Mats har varit hänvisad i fem år.

– Man måste vara inne där innan "Bolibompa" för att vara säker på att få plats. Nu är det kallt och det finns ingen anledning att vara ute, men när det är 30 grader varmt är det inte så roligt att sätta sig klockan fem i en utdömd gammal kåk.

Han vill inte heller vara där inne för länge eftersom ögonen rinner om morgnarna och han "hostar så han håller på att kräkas". Han tror att det finns mögel.

Hur bra han sover beror också på vilka han får dela rum med.

– Det är ett rent lotteri. Hamnar man med nån som snarkar så får man hålla i madrassen så att man inte blåser bort.

I BÖRJAN KÄNDES DET VÄLDIGT OSÄKERT, DET VAR EN STRESSIG TILLVARO ATT INTE VETA VAR JAG SKULLE HAMNA FÖR NATTEN. SEN VANDE JAG MIG. **Mia Nykvist**

Hemlöshetsmottagningen som ordnar sovplats efter kontorstid.

– Det är renare, bättre temperatur och tillmötesgående personal. Det är mycket lugnare. Men jag kan ju förstå att man måste vara nerdrogad eller dyngrak om man ska till Hammarbybacken. Det är ett problem om folk behöver ta droger för att orka vara där, och då hamna ännu mer i skiten.

Enligt Per-Ove Mattsson, socialchef i Farsta, använder de sig inte enbart av Hammarbybacken.

– På rak arm kan jag inte säga vad det skulle vara för skäl som gör att vi inte beviljar ett härbärge som den enskilde önskar sig om det finns plats.

Den som har en bokad plats i Årsta kan komma dit fram till klockan tio utan att förlora den. På Hammarbybacken gäller klockan 19. De som inte har bokad plats kommer ofta vid öppningen klockan fem. När de väl har gått in går de inte ut igen, för då mister de platsen.

– Härbärgen är som ett fängelse, säger en hemlös man till en vän på tunnelbanan.

Och för Mikael Karlsson, som är före detta fotbollstränare, blir det då svårt att gå på match, något han brukar göra ibland.

– Sälja Situation Sthlm går inte heller bra då, för bästa tiden att sälja är mellan klockan fyra och sju.

PRECIS INNANFÖR DÖRRARNA till Gullmarsplans tunnelbanestation står Mats med en krycka i handen. Han har ont i foten, berättar han. Det är här på Gullmarsplan han spenderar sina dagar. Och nätterna på Hammarbybacken.

Stockholms stads målsättning är att ingen

Tidigare bodde han i eget rum på Västberga stödboende, men han säger att socialtjänsten i Farsta plötsligt sa upp kontraktet för honom och fyra andra män.

– Jag fick ingen förklaring. Jag fick lämna pick och pack, där jag hade tre-fyra ombyten i alla fall. Jag får ju inte ha nånting nere på Hammarbybacken och kan inte bära på det hela dagarna.

Han har varit på Stadsmissionens boende Bostället också, som var "klart mycket bättre".

– Men då var soc framme igen och sa att det är på Hammarbybacken jag får plats. Jag har slutat prata med dem, jag orkar inte, man ger upp till slut. Det är som att stå och slå huvudet i väggen.

Socialchefen Per-Ove Mattsson känner inte till Mats situation, men han säger att akutboende enbart ska erbjudas tillfälligt.

– Utsikterna att lyckas klara en rehabilitering ut ur missbruk eller få hjälp med sin psykiska ohälsa och samtidigt bo stadigt på ett akutboende är mycket små, vilket jag utgår från att alla socialarbetare också anser.

– Dock är det ju många personer som har svårigheter att fullfölja rehabiliteringen och återkommande bryter planeringen. Då är man åter på ruta ett och akut boende. Om och om igen pågår det här. Det finns säkert exceptionella fall där akutboende har varit den "stadigaste" boendeformen under lång tid. Dock har jag inte hört talas om i fem år.

MIA NYKVIST, SOM sov på härbärgen en längre period för några år sedan, säger att hon har sin man Anders att tacka för att hon kom bort från den akuta hemlösheten.

– Han tjatade verkligen på soc att jag skulle få en längre vistelse på Kurön (Frälsningsarméns behandlingshem). Jag fick komma dit i fyra månader, det blev räddningen.

Men hon har inte lika dåliga erfarenheter av Hammarbybacken som de intervjuade männen.

– När jag var där tog de emot kvinnor också, det gör de inte i dag. Män och kvinnor var åtskilda och tjejsidan tyckte jag var okej, det var lugnt. Med tanke på vad jag råkat ut ►

för i livet skulle jag inte vilja dela rum med män, jag skulle inte känna mig trygg.

Kommunens akutboende Grimman, där hon och Anders sov i ett parrum, tyckte hon var stökigare. Hon har också varit på Hvilan, det enda akutboende som enbart riktar sig till kvinnor.

– Det är bra personal och mysigt om sommaren när man kan sitta på innergården. Stadsmissionens Bostället gillade jag också. Där fick jag till och med hjälpa till att fixa med maten. Det kändes som att personalen bryr sig om de som bor där.

Däremot vill hon påpeka att det kan vara dålig kontroll på de privata ägodelarna.

– Jag har blivit bestulen två gånger, en gång på Bostället. Man får inte ta med sig grejerna in på härbärgen, men det är inte någon bra koll där de förvaras.

För det mesta fick hon sovplats genom att gå direkt till boendena och köa.

– Det är skönt att veta att det finns en garanti, att man inte behöver sova utomhus, på nattbussar eller toaletter. Jag sov på olika akutboenden i minst två år. I början kändes det väldigt osäkert, det var en stressig tillvaro att inte veta var jag skulle hamna för natten. Sen vande jag mig, stagnerade, vilket kanske inte är så bra.

AKUTBOENDENAS FRÄMSTA UPPDRAG är att erbjuda sovplats, mat och möjlighet att tvätta kläder och duscha. Men där ska också finnas stöd att förbättra sin livssituation.

– Hammarbybacken kallas planeringshemmet, det var inte ett dugg planering, säger Anders Nykvist.

Han påpekar också att där finns glasrutor mellan personalutrymmet och de boende.

– Det har de inte på andra ställen, inte

RENOVERING ÄR INTE E

Det går inte bra för Stockholms stad i jakten på nya lokaler till boendet Hammarbybacken. Inte heller kommer det att renoveras eller byggas nytt. Men enhetschefen håller med om att lokalerna är dåliga.

HARRIET LARSSÉN, NYTILLTRÄDD biträdande enhetschef på Planeringshemmet Hammarbybacken, håller med om att på lokalerna är dåliga.

– Det är gamla lokaler. Vi letar efter nya, men det är en väldig lokalbrist i Stockholm. Det måste vara funktionsdugliga lokaler och ligga på en bra plats, säger Harriet Larssén.

Enligt Veronica Starck, enhetschef på Boende- och behandlingsenheten, är frågan konstant högprioriterad på för-

valtningen.

Sökandet har pågått länge utan att lyckas, har det diskuterats att bygga nytt där boendet står?

– Enligt Lokalenheten är det inte ett alternativ, eller att renovera nuvarande lokal, eftersom marken ska användas för andra ändamål.

Vilka ändamål är det som känner hon inte till.

Hur tänker kommunen kring miljö och inredning på akutboenden?

– Först och främst att hålla rent och vi

DET KÄNNES SOM ATT DE PÅ HAMMARBY-BACKEN FÖRSÖKER SKÄRMA SIG FRÅN KLIENTERNA. DE TYCKER VÄL ATT DET BEHÖVS. Anders Nykvist

på det sättet. Frälsis, där jag sover nu, har helt öppet. Bostället också, personalen är inte inlåst i en bur. Det känns som att de på Hammarbybacken försöker skärma sig från klienterna. De tycker väl att det behövs, men alla ställen har direktlarm till polisen, så de kan vara där på fem sekunder.

Han tillägger att när han var där sist, för ett halvår sedan, var två av fyra toaletter och duschar avstängda.

– Jag fattar inte att de inte stänger hela stället.

I klass med Hammarbybacken, eller värre, var kommunens akutboende Grimman på Södermalm, tyckte han sist han var där.

– Det var förfärligt, folk låg i korridoren och drällde. Man mår inte bra av att vara på såna ställen. Personal sa till mig: ”här ska man inte trivas. Det ska vara en motivering att hitta nåt annat. Det ska inte vara fint, man ska inte vilja bo här”. ☹

TAK ÖVER HUVUDET-GARANTIN

Gäller för hemlösa personer över 20 år med missbruks- eller psykiska problem.

För att omfattas av Tak över huvudet-garantin måste man ha eller ha haft kontakt med socialtjänsten alternativt uppsökarverksamheten eller med någon frivilligorganisation.

Efter kontorstid görs bokningar via Hemlöshetsmottagningen. Under 2017 gjorde mottagningen 4 612 bokningar (inte unika individer). För att få en plats ska kontakt tas senast klockan 24.

345 personer, varav 20 procent kvinnor, bodde på akutboende (över natten eller dygnet runt) 25 september 2016. 137 stockholmare sov ute.

Det finns sju akutboenden i Stockholm. Plats på akutboende kostar 735-832 kronor per natt, och 821-863 kronor per dygn.

E ETT ALTERNATIV

försöker inreda funktionellt. En schysst boendemiljö är en utmaning, det är hög genomströmning av människor vilket sliter på möbler och annat. Jag gissar också att man på boendena bedömer att allt som är löst, såsom tavlor och blommor, kan vara en säkerhetsfråga. Det finns personer som mår dåligt och lösa saker kan man slänga eller göra sig illa med. Men det ska inte vara sterila miljöer och det är möjligt att vi inte har lyckats. Då är trivsel nåt vi får jobba med, fråga de boende vad de saknar och förbättra lokalerna, säger Veronica Starck.

Har Hammarbybacken testats för mögel?

– Det pågår en undersökning. Resultatet beräknas vara klart i början av mars.

Är det ett krav att lämna ifrån sig sina ägodelar på ett akutboende?

– Vi kan inte tvinga dem, men brukarna uppmanas att förvara sina ägodelar i låsbara skåp. Detta främst för brukarens egen säkerhet men även för verksamhetens.

Enligt Harriet Larssén jobbar Hammarbybacken för att bryta hemlöshet genom att finnas till hands, ha samtal och lägga upp en plan.

– Det måste ske utifrån var de boende befinner sig och när de är motiverade.

En man som har bott länge hos er säger att han inte har nåt genomförandeplan.

– Det är socialsekreteraren som med klienten gör planering. Vi får sen uppdrag utifrån den planeringen. De personer som

bor hos oss på dygnet runt-uppdrag har genomförandeplan. De som bor genom tak över huvudet-garantin har inte det.

Varför får man inte lämna boendet på kvällen?

– På grund av dåliga erfarenheter av att människor går ut, tar droger och kommer tillbaka. Det blir ett spring fram och tillbaka och oroligt för dem som är här.

Om nån har en aktivitet att gå på?

– De personerna kommer inte hit, i så fall bara en kort tid innan de får ett boende. Gruppen som kommer till oss har haft långvarigt missbruk. Men de kan få lämna om det är nåt viktigt för personen som ska göras och då gör vi bedömningar utifrån behov.” 📞

TOMMY KÖRBERG

Lola

IDÉ & REGI
SUNIL MUNSHI

PREMIÄR 22 SEPTEMBER
SKANDIASCENEN, CIRKUS
STOCKHOLM

Blixten&co

BILJETTER: BLIXTEN.SE/LOLA,
TICKETMASTER.SE 077-170 70 70

